

В І Д Г У К

офіційного опонента

доктора архітектури, професора **Косьмія Михайла Михайловича**

на дисертаційну роботу **Турчина Богдана Романовича**

«Концепція міст-садів та їх реалізація у Галичині»,

представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії

у галузі знань 19 – Архітектура та будівництво,

спеціальності 191 – Архітектура та містобудування

1. Актуальність теми дисертації визначається необхідністю забезпечення цілей сталого розвитку як в окремих містах, так і в цілих регіонах та державах відповідно. Інтеграція міського життя з природою, сприяння розвитку громад та забезпечення високої якості життя мешканців повинні бути запорукою цього процесу. Концепція міста-саду, як цілком унікальне явище в урбаністиці, чи не найкраще відповідає цим запитам. Людиноорієнтований простір, високий рівень озеленення, малоповерхова забудова, використання відновлюваних ресурсів - характерні ознаки міст-садів. Світовий досвід імплементації такої ідеї підтверджує її високу адаптивність та значимість у пошуку балансу між зростанням міст та збереженням довкілля. Водночас існує загроза для вже існуючих форм міст-садів, зокрема діляниць міст Галичини, запроєктованих на основі використання концепції міста-саду. Важливим залишається пошук відповідних принципів та рекомендацій, які б унеможливили зникнення цих унікальних територіальних утворень. Актуальність теми належно обґрунтована у вступі дисертації.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, темами

Дисертаційна робота Турчина Б. Р. виконана на кафедрі дизайну та основ архітектури Інституту архітектури та дизайну Національного університету «Львівська політехніка».

Тема дослідження відповідає науковому напрямку кафедри – «Дизайн в системі природи, суспільства та архітектури. Збереження навколишнього середовища та сталий розвиток». Дисертаційне дослідження також перетинається з напрямком наукової роботи кафедри містобудування Інституту архітектури та дизайну Національного університету «Львівська політехніка» – «Планування і реконструкція міст і територій».

3. Наукова новизна результатів дослідження

Отримані наукові результати є розв'язками поставлених у роботі завдань, серед них автором *уперше* визначено містобудівні принципи збереження та розвитку діляниць, запроєктованих за принципом міст-садів, у Галичині.

Також *розроблено* методичні рекомендації щодо збереження діляниць, запроєктованих за принципом міст-садів, у структурі сучасного міста.

Удосконалено:

- напрацювання щодо критеріїв визначення елементів міста-саду в сучасній планувальній структурі міст;
- наявні розробки про специфіку формування та сучасний стан діляниць, запроєктованих за принципом міст-садів;
- методику дослідження діляниць міста, запроєктованих за принципом міст-садів.

Важливим є те, що *отримали* подальший розвиток режими охорони діляниць, запроєктованих за принципом міст-садів, у м. Львові на основі проведеного аналізу наявної науково-проектної документації.

4. Оцінку змісту дисертації сформовано на підставі ознайомлення з повним текстом дисертаційного дослідження «Концепція міст-садів та їх реалізація у Галичині». Робота Турчина Б. Р. представлена на здобуття ним наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво, спеціальності 191 – Архітектура та містобудування.

Обрану автором структуру роботи оцінюю позитивно. Наукова праця складається із анотації, списку публікацій здобувача за темою дослідження, змісту, термінологічного словника, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідно до усталених вимог *вступ* дисертаційної роботи містить декілька важливих структурних елементів. Йдеться про обґрунтованість актуальності теми, її зв'язок із науковими темами Національного університету «Львівська політехніка», мету та завдання дослідження. Також визначено об'єкт і предмет роботи, виокремлено наукову новизну отриманих результатів. Охарактеризовано методологічну основу дослідження, розкрито теоретичне й практичне значення отриманих результатів, відображено форми апробації результатів дослідження, кількість публікацій та структуру.

У першому розділі «Теоретичні основи дослідження концепції міст-садів» окреслено зародження і формування уявлень про місто-сад у європейському містобудуванні, систематизовано етапи формування та розвитку концепції міста-саду протягом кін. ХІХ ст. - першої пол. ХХ ст. Проведено аналіз впровадження

концепції міста-саду у світову практику містобудування в кін. ХІХ ст. - поч. ХХ ст. Виконаний огляд літературних джерел за темою дослідження.

У *другому розділі* «Методологічні основи дослідження концепції міст-садів» автор формує послідовність проведення дисертаційного дослідження та описує загальнонаукові та спеціальні методи, які застосовувалися для написання дисертації. Доведено, що концепція міст-садів на теренах Галичини була втілена у вигляді окремих ділянок, інтегрованих у просторову структуру міст. У розділі визначено критерії, згідно з якими обиралися ділянки для дослідження, що відбувалося на трьох рівнях: міста, ділянки та садибної ділянки. Сформульовано основні типи озеленення у цих ділянках: 1) сади при віллах; 2) палісадники; 3) елементи вуличного озеленення; 4) сквери; 5) міські парки.

У *третьому розділі* «Розвиток та становлення концепції міста-саду у Галичині» висвітлено спроби втілення ідеї міста-саду упродовж кін. ХІХ - перш. трет. ХХ ст. у Центрально-Східній Європі, зокрема у найбільших містах Галичини – Кракова та Львова. Автор виокремив 20 ділянок, запроєктованих за принципом міста-саду, у зазначених містах (6 у Кракові та 14 у Львові). Здійснено детальний аналіз ділянки Сальватор у Кракові (Республіка Польща) та Офіцерської колонії у Львові (Україна) на стан збереженості містобудівних елементів архітектури. Досліджені ділянки, інтегровані у структуру найбільших міст Галичини, є унікальними територіальними утвореннями, що відображено на графічних матеріалах із містобудівним аналізом кожної з них.

Четвертий розділ «Збереження та розвиток міських ділянок, запроєктованих за принципом міста-саду, у Галичині» присвячено проблемам формування принципів збереження та розвитку ділянок, запроєктованих згідно з концепцією міста-саду. Висвітлено сутність основних міжнародно-правових актів, які регулюють питання пам'яткоохоронної діяльності, збереження історичної спадщини та забезпечення сталого розвитку. Також автор розробив методичні рекомендації щодо збереження ділянок, запроєктованих за принципом міста-саду, в структурі сучасного міста, які охоплюють такі планувальні рівні: місто, ділянка та садибна ділянка. Для кожної ділянки у Львові, яка відповідає принципам міста-саду, запропоновано змінити межі та/або режими використання територій комплексних охоронних зон пам'яток, які визначені в історико-архітектурному опорному плані м. Львова.

Кожен із розділів завершено проміжними висновками до них. Основні висновки дослідження, які відображають загальний зміст представленого дослідження, є аргументованими, доказовими, переконливими, логічними і не викликають принципівих застережень.

Структура дисертації побудована чітко й лаконічно та відповідає поставленій меті і завданням дослідження. Окремо, варто відзначити укладений

автором термінологічний словник, а також висока якість, чіткість та інформативність поданого у роботі ілюстративного матеріалу.

5. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій

Отримані результати та висновки наукового дослідження є обґрунтованими та підтверджуються результатами проведених досліджень. За своєю структурою дисертаційна робота складається із анотації, списку публікацій здобувача за темою дисертації, змісту, термінологічного словника, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Структура дисертації корелюється з метою та завданнями, які дослідник визначив у своєму дисертаційному дослідженні. Турчин Б.Р. правильно визначив об'єкт і предмет дисертаційної роботи, а виклад матеріалу дозволяє зрозуміти сутність концепції міст-садів та особливості її реалізації на теренах Галичини.

Представлене до розгляду дослідження характеризується логічністю викладу матеріалу, комплексністю та структурованістю, усі підрозділи взаємопов'язані між собою. Автор опрацював чималу джерельну базу (200 найменувань), із яких значна частина (понад 100 позицій) є іншомовними. Думки, підходи, концепти авторів, які згадуються в цій дисертації мають відповідні покликання. Це дозволило комплексно опрацювати проблематику втілення ідеї міста-саду як у світовому, так і в регіональному масштабі. Теоретико-методологічна база роботи розкрита ґрунтовно, належним чином обґрунтовано наукову та теоретико-практичну цінність представленої дисертації, що засвідчує високий дослідницький потенціал Турчина Б.Р.

Висновки до розділів і загальні висновки роботи, викладені безпосередньо в тексті дисертації, цілком аргументовані й засвідчують високий рівень наукової компетенції та професійної кваліфікації дисертанта. Наукові положення і рекомендації дисертаційної роботи Турчина Б.Р. обґрунтовані коректним використанням методологічного комплексу, закріплені успішною апробацією та ефективним впровадженням результатів дослідження, що підтверджується практичними результатами.

Основні положення дисертації обговорювалися та отримали позитивну оцінку під час науково-практичних конференцій, наукових семінарів кафедри дизайну та основ архітектури Національного університету «Львівська політехніка», робочих зустрічей та інших заходів за тематикою дослідження.

6. Практичні результати роботи

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування положень дисертаційного дослідження у роботі проектних, науково-дослідних організацій, органів місцевого самоврядування та державних установ під час проектування та реконструкції об'єктів архітектури і містобудування у містах, де наявні ділянки, які відповідають ідеям міст-садів. Дослідження автора у частині визначення таких ділянок може слугувати науковим підґрунтям у окремих аспектах містобудівної діяльності та бути врахованим у настановах із міського планування. Розроблені Турчином Б.Р. принципи та рекомендації щодо збереження та розвитку ділянок, запроєктованих згідно з концепцією міста-саду, також можуть бути враховані під час оновлення і доповнення нормативних документів для проектування і реконструкції цінних архітектурно-містобудівних комплексів. Запропоновані автором доповнення режимів охорони ділянок, запроєктованих за принципом міста-саду, у Львові, можуть застосовуватися під час подальших змін науково-проектної документації «Історико-архітектурний опорний план м.Львова». Варто окремо наголосити, що результати дисертаційного дослідження можуть застосовуватися в освітньому процесі (у лекційних курсах, навчальному та дипломному проектуванні на профільних кафедрах ЗВО під час підготовки студентів за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування).

Окремі результати впровадженень підтверджені у Додатку Г дисертаційного дослідження.

7. Оформлення дисертації, дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладу наукових положень і результатів в опублікованих роботах

Загальний обсяг дисертації складає 233 сторінки, з яких 189 сторінок основного тексту, 20 сторінок із ілюстраціями, 9 додатків, 19 сторінок посилань на літературу з 200 позицій. Дисертаційна робота має чітку структуру, а отримані результати свідчать про високий рівень дисертації. У дослідженні не виявлено текстових запозичень або використання наукових результатів інших дослідників без посилань на відповідні джерела.

Основні положення дисертації викладено в опублікованих працях. Вимоги до кількості та якості публікацій виконано. Здобувачем за темою дослідження опубліковано 6 наукових праць, з них: 2 статті у наукових фахових виданнях України (одне з яких належить до наукометричної бази SCOPUS), 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, яке належить до наукометричної бази SCOPUS та 2 тезах доповідей науково-практичних конференцій національного та міжнародного рівнів.

8. Мова і стиль дисертаційної роботи

Дисертаційна робота та її розділи характеризуються єдністю змісту й форми. Дослідження написано відкритим науковим стилем, з використанням відповідного темі термінологічного апарату. Бібліографічний опис джерел відповідає вимогам. Ілюстративний матеріал інформативний, підібраний вичерпно та якісно.

9. Зауваження до дисертації та дискусійні питання

Безперечно, робота Турчина Б.Р. заслуговує на позитивну оцінку, однак варто виокремити поодинокі зауваження та рекомендації, які можуть слугувати підґрунтям для наукової дискусії під час процедури публічного захисту. На мою думку, дисертаційна робота значно виграла б, якщо б автору вдалося:

1. розкрити вплив нематеріальних чинників на свідомість людини на прикладі концепції міста-саду у контексті повномасштабного російського вторгнення. Оскільки базові принципи досліджуваної концепції спрямовані на створення комфортного, людиноцентричного архітектурного середовища. Сьогодні цього потребують найбільш вразливі категорії населення (внутрішньо переміщені особи, ветерани війни, люди з обмеженими можливостями).

2. запропонувати варіанти зміни меж та/або режими використання територій комплексних охоронних зон пам'яток у Кракові, так само, як це здійснено на прикладі діляниць м. Львова.

3. доопрацювати розлогі висновки до розділів та прикінцеві висновки, адже вони повинні відображати саме стислий виклад результатів вирішення наукової проблеми та поставлених завдань, виконаних у процесі аналізу обраного матеріалу, оцінок та узагальнень. Представлені загальні висновки частково містять текстові фрагменти, що вже були використані у розділах дисертаційного дослідження.

Однак, вищевказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження та на його наукову новизну.

Висновки щодо дисертації в цілому

Текст дисертації, супутній графічний матеріал, публікації автора створюють позитивне враження про автора як самостійного, ерудованого і повністю сформованого науковця. Вважаю, що за актуальністю поставлених завдань, обсягом проведених досліджень, практичною цінністю отриманих результатів кваліфікаційна наукова праця Турчина Богдана Романовича «Концепція міст-садів та їх реалізація у Галичині» є оригінальним завершеним дослідженням.

Дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Турчин Богдан Романович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування (галузь знань 19 – Архітектура та будівництво).

Перший проректор,
професор кафедри архітектури та будівництва
Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»,
доктор архітектури, професор

Михайло КОСЬМІЙ

